

Tussenevaluatie

Workshop 'Een vluchtelingenkind in de klas'

Warnsveld, augustus 2017
Inge Salomons

Inhoudsopgave

1	Kort en krachtig	3
1.1	Inleiding	3
1.2.	Achtergrond	3
1.3	Evaluatievragen	3
1.4.	Resultaten	3
1.5.	Conclusie	3
2	Achtergrond	4
2.1.	Aanleiding	4
2.2.	Opzet van de workshop	4
3	Werkwijze en resultaten evaluatie	5
3.1.	Werkwijze	5
3.2.	Bereik	5
3.3.	Waardering	5
3.4.	Beleving workshopleiders	6
4	Conclusie	7
	Bijlage: Antwoorden op de open vragen	8

1 Kort en krachtig

1.1 Inleiding

Voor u ligt het rapport met evaluatieresultaten van de workshop 'Een vluchtelingenkind in de klas'. Deze workshop is in zeven gemeenten in de regio Noord- en Oost-Gelderland uitgevoerd, in de periode van januari tot en met juni 2017. In totaal werden 8 workshops gegeven: in Nunspeet, Berkelland, Bronckhorst, Epe, Heerde, Voorst en twee keer in Apeldoorn.

Drie medewerkers van GGD Noord- en Oost- Gelderland ontwikkelden en gaven de workshop: Monique L'Hoir (beleidsadviseur, klinische pedagoog, GZ-psycholoog en psychotherapeut (niet praktiserend)), Sunay Nuraydin (Gezonde School-adviseur Niet-Westerse allochtonen) en Inge Salomons (gezondheidsbevorderaar asielzoekers en statushouders).

Deelnemers aan de workshop waren grotendeels afkomstig uit het onderwijs en de kinderopvang. Verder waren er o.a. medewerkers van het CJG aanwezig.

Na elke bijeenkomst vulden de deelnemers een schriftelijke vragenlijst in. Deze resultaten vindt u terug in dit rapport.

1.2 Achtergrond

GGD Noord- en Oost-Gelderland biedt de workshop 'Een vluchtelingenkind in de klas' aan alle gemeenten in de regio aan. In eerste instantie is de doelstelling om medewerkers in het onderwijs te ondersteunen wanneer zij een kind in de klas krijgen met een vluchtelingachtergrond. Direct al kwam de vraag van gemeenten of ook mensen uit de kinderopvang en van het CJG konden aansluiten. Daarop is de workshop aangepast.

De doelstellingen van de bijeenkomsten zijn:

- Deelnemers informeren over diverse aspecten van intercultureel werken
- Deelnemers informeren over interculturele communicatie
- Deelnemers informeren over stress- en traumaklachten die specifiek bij vluchtelingenkinderen kunnen optreden
- Deelnemers de gelegenheid geven om casuïstiek te bespreken
- Deelnemers de gelegenheid geven om eigen ervaringen met elkaar uit te wisselen
- Deelnemers bekend te maken met de toolkit 'Een vluchtelingenkind in de klas'
- Deelnemers bekend te maken met de taak van de Jeugdgezondheidszorg t.a.v. vluchtelingenkinderen.

1.3 Evaluatievragen

In de schriftelijke evaluatie gaven de deelnemers een cijfer (tussen 1-10) voor de verschillende onderdelen van de workshop. Ook gaven zij aan welk onderdeel van de workshop de meeste meerwaarde had en of er nog vragen of opmerkingen waren.

1.4 Resultaten

In totaal hebben 166 deelnemers van de workshop een vragenlijst ingevuld. Gemiddeld kreeg de workshop in totaliteit een 7,8.

1.5 Conclusie

De deelnemers beoordeelden de workshop 'Een vluchtelingenkind in de klas' als ruim voldoende tot goed. Zij gaven aan dat de workshop in een behoefte voorziet. De belangrijkste verbeterpunten waren het inplannen van meer tijd en het geven van specifiekere informatie aan kinderopvangmedewerkers.

2 Achtergrond

2.1 Aanleiding

In de afgelopen jaren was er een grote instroom van vluchtelingen in Nederland. De grootste groep vluchtelingen kwam uit Syrië. Syriërs kwamen uit een oorlogssituatie en velen van hen maakten een vlucht vol gevaren. Een groot deel van de vluchtelingen bestond uit gezinnen met kinderen. Soms waren die kinderen direct meegekomen met de ouders. Anderen kwamen later, na een gezinshereniging. Behalve Syriërs zijn er ook vluchtelingen uit andere landen, zoals uit Eritrea, Afghanistan of Irak.

Zowel Sunay als Inge hadden in de regio al veel contacten in het onderwijs. Sunay is opgeleid als socioloog en sociaal pedagogisch hulpverlener. Zij werkt als Gezonde School-adviseur voor Niet-Westerse allochtonen. Door haar Turkse achtergrond is zij bekend met veel aspecten van een 'wij-cultuur' en heeft zij veel gewerkt met mensen die als migrant of vluchteling in Nederland zijn gekomen. Zij is zelf een immigrant.

Inge bouwde door haar werk als jeugdverpleegkundige en Gezonde School-adviseur veel contacten met het onderwijs op. Zij heeft ervaring met de doelgroep vluchtelingen doordat zij in haar huidige functie gezondheidsvoorlichting verzorgt voor asielzoekers en statushouders. Inge heeft in 2016 een aantal weken als vrijwilliger in een vluchtelingenkamp in Griekenland gewerkt.

Samen hadden zij de aanname dat scholen met de instroom van vluchtelingenkinderen voor een pittige opgave stonden. Hoewel (vluchtelingen)kinderen over het algemeen flexibel en veerkrachtig zijn, hebben zij zeker extra begeleiding nodig bij instroom op een Nederlands basisschool. De verwachting was dat leerkrachten het prettig zouden vinden om meer informatie te krijgen over intercultureel werken, de omgang met ouders en over stress- en trauma gerelateerde klachten. Goede informatie aan leerkrachten zou vluchtelingenkinderen indirect ten goede komen, zodat deze kinderen meer kansen hebben op een gezonde ontwikkeling en een gezonde toekomst. En dat is precies waaraan GGD Noord- en Oost-Gelderland graag wil bijdragen.

Voor de bijeenkomst werd een samenwerking gezocht met Monique L'Hoir. Zij werkt als beleidsadviseur en projectmanager bij GGD Noord- en Oost-Gelderland en is jaren werkzaam geweest als psychotherapeut. Zij heeft veel ervaring in het begeleiden van ouders met een trauma, rondom wiegendood. Ook heeft zij Bosnische, Servische en Kroatische kinderen begeleid die de burgeroorlog in hun land hadden meegemaakt.

Er is nadrukkelijk voor gekozen om de insteek van psychosociale gezondheid en begeleiding te kiezen. Ondersteuning bij onderwijsinhoudelijke zaken (zoals taalonderwijs) hoort niet direct bij de expertise van GGD-medewerkers. In twee gemeenten hebben medewerkers van het samenwerkingsverband IJssel Berkel een deel van de bijeenkomst ingevuld. In hun presentatie hadden zij wél aandacht voor leertechnische zaken.

Voor de werving voor de workshops benaderden wij contactpersonen uit o.a. CJG's. Daarnaast bracht Cobi Izeboud, regiocoördinator gezondheid statushouders (vanuit OTAV), de workshop onder de aandacht van beleidsmedewerkers van gemeenten in de regio.

2.2 Opzet van de workshop

In overleg met gemeenten koos het team ervoor de workshop telkens lokaal uit te voeren. Dat maakte het voor deelnemers gemakkelijk om te komen en het leverde tegelijk een prettige uitwisseling op tussen mensen die iets aan elkaar kunnen hebben. Meestal koos een gemeente of CJG ervoor om zowel mensen uit het onderwijs als uit de kinderopvang uit te nodigen. Verder waren er geregeld CJG medewerkers aanwezig. Het CJG of de gemeente regelde de werving en de organisatie van een goede locatie.

Een workshop duurt 2 tot 3 uur en bestaat uit vier hoofdonderdelen:

- Informatie over intercultureel werken
- Informatie over communiceren met kinderen en ouders uit een niet-westerse cultuur
- Uitwisseling van ervaringen en bespreken van casuïstiek (met specifieke casuïstiek voor onderwijs én kinderopvang)
- Informatie over stress – en trauma gerelateerde klachten.

3 Werkwijze en resultaten evaluatie

3.1 Werkwijze

De deelnemers kregen direct na de bijeenkomst de vraag een schriftelijke evaluatie in te vullen waarin de volgende vragen werden gesteld:

1. Wat is je functie?
2. Welk cijfer geef je de training (cijfer 1-10)?
3. Hoe beoordeel je de informatie over intercultureel werken (cijfer 1-10)?
4. Hoe beoordeel je de informatie over de omgang met ouders en kinderen en de rol van de leerkracht (cijfer 1-10)?
5. Hoe belangrijk vind je de uitwisseling met collega's (cijfer 1-10)?
6. Hoe beoordeel je de informatie over traumatische stressklachten bij vluchtelingenkinderen (cijfer 1-10)?
7. Wat had voor jou de meeste meerwaarde (open vraag)?
8. Heb je nog andere opmerkingen/vragen (open vraag)?

3.2 Bereik

166 deelnemers vulden een vragenlijst in. Er is niet bijgehouden hoeveel deelnemers precies bij de workshops aanwezig waren. Het grootste deel van de deelnemers heeft wel een evaluatieformulier ingevuld.

3.3 Waardering

Alle antwoorden op de open vragen (vraag 1, 7 en 8) vindt u in de bijlage. Hieronder volgt een interpretatie van de resultaten.

Resultaten vraag 1: Wat is je functie?

Deelnemers van de workshop werken in het onderwijs, de kinderopvang/peuterspeelzaal, het CJG of partnerorganisaties. De grootste afvaardiging komt uit het onderwijs. Uit kinderopvang/peuterspeelzaal en CJG komen ongeveer evenveel deelnemers. Een kleine groep is werkzaam bij partnerorganisaties.

Resultaten vraag 7: Wat had voor jou de meeste meerwaarde?

De antwoorden van de deelnemers zijn onder te brengen in vijf categorieën:

- Ervaringen uitwisselen, netwerken
- Informatieoverdracht algemeen
- Weten waar je terecht kunt en meer informatie kunt vinden
- Informatie over stress- en traumaklachten
- Informatie over intercultureel werken en communicatie.

Veel deelnemers vinden het prettig om elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en het netwerk te kunnen verbreden. De informatie die de deelnemers krijgen is soms nieuw, vaak interessant, soms een opfrisser en af en toe ook al bekend. Een aantal deelnemers weet nu beter waar men terecht kan voor meer informatie of goede websites. Het deel over stress- en traumaklachten noemt men vaak waardevol en boeiend. Men waardeert ook de informatie over intercultureel werken en communicatie als positief. Veel deelnemers zijn zich na de workshop zeer bewust van het belang van een goed contact met ouders.

Resultaten vraag 8: Heb je nog andere opmerkingen/vragen?

De antwoorden zijn onder te brengen in een aantal categorieën:

- Meer informatie over/ tijd gewenst voor ...
- Verbeterpunten
- Vragen
- Opmerkingen over de inzet van tolken

- Tevreden

Meerdere deelnemers willen graag meer tijd voor uitwisseling. Medewerkers uit de kinderopvang geven een aantal keren aan dat zij meer specifieke informatie willen, toegespitst op hun situatie. Er zijn vijf opmerkingen over de vergoeding van een tolk in de schoolsituatie. Een paar deelnemers wil graag meer informatie over de rol van Vluchtelingenwerk. Veel deelnemers zijn tevreden en enthousiast over de workshop.

De resultaten voor de gesloten vragen zijn:

Vraag	Gemiddeld cijfer
Welk cijfer geef je de training?	7,8
Hoe beoordeel je de informatie over intercultureel werken?	7,8
Hoe beoordeel je de informatie over de omgang met ouders en kinderen en rol leerkracht?	7,9
Hoe beoordeel je de uitwisseling met collega's?	8,4
Hoe beoordeel je de informatie over traumatische stressklachten bij vluchtelingenkinderen?	8,2

3.4 Beleving workshopleiders

De workshopleiders gaven de bijeenkomsten met veel plezier. Zij kwamen tot de conclusie dat twee uur echt te kort is voor deze bijeenkomst. Er is veel informatie te geven en er zijn veel vragen. Deelnemers gaven aan dat de tijd voor de onderlinge uitwisseling te kort is. Er is zeker 2,5 uur, maar liever nog 3 uur nodig om de workshop goed uit te voeren. Stimulerend was dat er veel positieve reacties van de deelnemers kwamen. Prettig was dat de workshopleiders echt bruikbare tips aan de deelnemers konden meegeven, zoals:

- de mogelijkheid om de gratis toolkit 'Een vluchtelingenkind in de klas' te lenen bij het Informatie- en Documentatiecentrum van GGD NOG
- wijzen op landelijk beschikbare informatie, zoals de factsheets van Pharos, en de e-learning van Augeo
- wijzen op de mogelijkheden van de jeugdgezondheidszorg om over individuele leerlingen te overleggen of hen te laten onderzoeken
- wijzen op de mogelijkheid om Sunay in te schakelen voor advisering bij de omgang met ouders.

Opvallend voor de workshopleiders was dat veel deelnemers de inzet van een tolk missen, met name in gesprekken met ouders. Dit is niet alleen in de schriftelijke evaluaties benoemd, maar ook vaak mondeling. Veel scholen komen niet in aanmerking voor een tegemoetkoming in de kosten via de regeling van LOWAN. In een aantal gevallen gaven aanwezige beleidsambtenaren van de gemeente aan dat zij met scholen in gesprek willen gaan over een eventuele bijdrage in de kosten.

4 Conclusie

De workshops hebben, gezien de beoordelingen, ruim voldoende tot goed voldaan aan de doelstellingen. Zeven van de 22 gemeenten in de GGD NOG regio hebben gebruik gemaakt van het aanbod, waarvan één gemeente zelfs twee keer (Apeldoorn).

De aannames van Sunay en Inge, dat leerkrachten het prettig zouden vinden om ondersteund te worden bij de opvang van vluchtelingenkinderen, lijkt te kloppen. Ook kinderopvangmedewerkers en professionals uit het CJG gaven aan dit thema erg belangrijk te vinden.

Belangrijkste verbeterpunten die de deelnemers meegaven:

- Meer tijd plannen, zeker voor uitwisseling en uitbouwen van het netwerk
- Specifiekere informatie geven voor kinderopvangmedewerkers.

Vanwege de positieve tussenevaluatie biedt GGD NOG in schooljaar 2017-2018 de workshop opnieuw aan gemeenten aan.

De deelnemers:

- Enthousiast team dat de presentatie gaf
- Fijn om ervaringen te delen
- Bewustwording van wat vluchtelingen meemaken
- Theorie met praktijkvoorbeelden

Bijlage: Antwoorden op de open vragen

Antwoorden op vraag 1: Wat is je functie?

Medewerkers onderwijs

- Leerkracht basisschool (24 x)
- Leerkracht, begeleider NT2 (2 x)
- Leerkracht, groep 0-1
- Leerkracht groep 1-2, taalcoach Syrisch gezin
- Leerkracht groep 1-2 (2 x)
- Leerkracht groep 1-2, vrijwilliger
- Leerkracht/onderbouwcoördinator
- IB-er, groepsleerkracht (4 x)
- IB-er basisschool (8 x)
- IB-er, leerkracht groep 8
- IB-er (basisschool en van de taalklas)
- IB-er stichting Proo
- Onderwijsassistente (9 x)
- Onderwijsassistent voor vluchtelingenkinderen
- Ondersteuningscoach (2 x)
- Directeur basisschool (4 x)
- Directeur samenwerkingsverband
- Orthopedagoog, ondersteuning scholen
- Toekomstig WPO stagiaire op een Proo school

Medewerkers kinderopvang/peuterspeelzaal

- Pedagogisch medewerker kinderopvang (7 x)
- Pedagogisch medewerker (13 x)
- Pedagogisch medewerker BSO
- Leidster peuterspeelzaal (4 x)
- Pedagogisch medewerker PSZ (7 x)
- Peuterspeelzaalleidster VVE (2 x)
- Invalkracht peuterspeelzaal
- Clustermanager kinderopvang
- Leidinggevende SKN
- Leidinggevende/beleidsmedewerker kinderopvang
- Locatiemanager kinderopvang
- Manager en leidster peuterspeelzaal

Medewerkers CJG

- Mediaccoach en doktersassistente
- Assistente JGZ 4-19
- Doktersassistente
- Jeugdverpleegkundige (19 x)
- JGZ verpleegkundige 4-19
- Jeugdverpleegkundige 0-4 jaar (3 x)

- Orthopedagoog CJG (2 x)
- Jeugdarts (5 x)
- Schoolmaatschappelijk werk
- Schoolmaatschappelijk werker basisonderwijs
- Front office medewerker CJG (4 x)
- Consultatiebureau assistente
- Gedragwetenschapper, leidinggevende
- Consulent
- Coördinator CJG
- Lid basisteam CJG (2 x)
- Lactatiekundige (en jeugdverpleegkundige 0-4, elders)
- Stagiaire gezinscoach CJG Heerde

Medewerkers partnerorganisaties

- Buurtregisseur Stimenz
- Home-start
- Coördinator Home-start, Humanitas Apeldoorn (2 x)
- Psycho-diagnostisch werker
- Maatschappelijk werk
- Coördinator Opstapje
- Coach vestiging bij vluchtelingenwerk
- Teamleider Vluchtelingenwerk Oost Nederland locatie Voorst
- Vluchtelingenwerk (2 x)

Overig

- Afstudeerstudent HBO Pedagogiek
- Gemeente ambtenaar leerlingen vervoer
- Gezondheidsbevorderaar (gast andere GGD)

Antwoorden op vraag 7: Wat had voor jou de meeste meerwaarde?

Categorie ervaringen uitwisselen, netwerken

- In groepje praten.
- Ervaringen kunnen delen, vragen kunnen stellen (12 x).
- De casusbehandeling (4 x).
- Herkenning, begrip en tips voor de praktijk.
- Netwerken, op zoek naar informatie.
- In deze samenstelling uitwisseling.
- Ervaringen delen/info mbt een vluchteling op school ontvangen.
- Ik vond alles interessant maar vooral het met elkaar van gedachten wisselen had voor mij meerwaarde.
- Contact met 'lotgenoten', collega's die tegen dezelfde dingen aanlopen.
- Uitwisselen van ervaring en tips (9 x).
- Overleg andere mensen.
- De contactmogelijkheden CJG.
- Elkaar ontmoeten, kennis delen en elkaar informeren.
- Gesprek met vluchtelingenwerk.
- Gedeelde informatie. Netwerk relaties verder verdieping kunnen geven.
- Contact met collega's en vluchtelingenwerk/maatschappelijk werk.

- Contacten tussen onderdelen door.

Categorie informatieoverdracht algemeen

- Even scherp krijgen wat de meest belangrijke zaken zijn mbt onderwijs aan vluchtelingenkinderen.
- Erkennen van de problematiek.
- Info (2 x).
- Alle info (3 x)!
- Alle achtergrondinformatie (6 x).
- De info voor de leerkracht, de 'basisdingen'
- Bewustwording van wat vluchtelingen meemaken en wat een impact het heeft om in een ander land te komen.
- Fijne opfrisser, in grote lijnen wel bekend.
- Even rust om alles weer even op een rijtje te krijgen. Info is wel bekend, maar goed om weer te horen.
- Alles was enorm interessant.
- Eigen beleving.
- Nog een keer alles op een rij.
- Opfrissen van kennis.
- Combinatie.
- Duidelijk goede informatie, goed gebracht, afwisselend.
- De voorbeelden, geeft een goed beeld.
- De verbinding tussen alle werkvelden waarmee de familie te maken heeft.
- Theorie geïllustreerd met praktijkvoorbeelden.
- Geheel. Waardevolle middag.
- Het is goed om bij dit onderwerp stil te staan. Veel weet je wel maar er expliciet over praten werkt verhelderend.
- De afwisseling van jullie presentatie en achtergrond vanuit meerdere invalshoeken vertaald.
- Niet te veel willen/verwachten. Tijd/positieve uitstraling.
- Extra aandacht. Tijd nemen.
- Diversiteit.
- Fijn deze info te horen, veel geleerd/veel info deze middag.
- Bewustwording.
- Dat ik eindelijk eens wat info heb gekregen en weet welke weg ik een beetje kan bewandelen.
- Combinatie: belichting van verschillende kanten.
- Herkenning (2 x).
- Inbreng van 'het publiek'. Op vragen en problemen werd duidelijk en uitgebreid door jullie gereageerd. Leerzaam en herkenbaar! Indrukwekkend openingsfilmpje, mooi!
- Het krijgen van handvatten om ergens mee om te gaan.
- Ervaringen, voorbeelden, handige tips, over het algemeen heel handige informatie.
- Respect voor elkaar.
- Zeer boeiend maar erg kort> er snel doorheen.
- De informatie. Wij hebben zelf geen vluchtelingenkinderen op school.
- Toch weer ideeën opgedaan om mee te nemen in de kinderopvang.
- Fijn wat meer te horen.
- De informatie over trauma's, ouders en de rol van de leerkracht. Alles dus!
- Interessante middag.
- Van alle info wel wat opgestoken.
- Heb al eerder een middag over dit onderwerp gehad dus niet heel veel nieuwe dingen gehoord.
- Mooi gedichtje 'Ik ben een klein mens'.
- Ik vond de hele middag een inspiratie. Veel info gekregen.

Categorie 'weten waar je terecht kunt en meer info kunt vinden'

- Wat meer duidelijkheid over waar je terecht kan.

- Dat we ergens terecht kunnen met moeilijke vragen.
- Ik wist al veel. Wat ik niet wist is de site van Augeo. Ook leuk om leerkrachten naar te verwijzen.
- Fijn om te horen dat er een e-learning cursus is. Al vaak om info gezocht, weinig gevonden.
- Tips en sites: voor meer info intercultureel werken.
- Tips voor sites met informatie.

Categorie informatie over stress/traumaklachten

- Hoe je met de situatie/kinderen om kunt gaan om het voor hen zo makkelijk mogelijk te maken.
- Trauma, aandacht en hoe en wanneer externe hulp inschakelen.
- Achtergrondinformatie over leeftijd gekoppeld aan trauma/vluchtelingen.
- Erg inspirerend.
- Info over traumatische stressklachten (14 x).
- Deel van Monique L'Hoir (10 x).
- Genot om naar te luisteren!
- Het meest boeiend.
- Info overdracht over trauma, echte opfrisser.
- De praktische info en de stressreacties bij kinderen.
- Het belang van de ouders: hoe gaan zij om met hun eigen trauma's.
- Herkennen signalen van trauma's.
- Traumatische stress klachten info meest vernieuwend.
- Benadering van en overleg met ouders trauma's.
- Dat ouders ook getraumatiseerd kunnen zijn wat weerslag kan hebben op de kinderen.
- Alles was goed om te horen/ info over het trauma vond ik erg interessant.
- De achtergrondinfo, stuk stress verwerken/trauma.
- Wat ontzettend duidelijk en ingrijpend.
- Verschil reacties van kinderen per leeftijd.

Categorie informatie over intercultureel werken en communicatie

- Het inleven van de achtergrond/cultuur/ervaring van een vluchtelingenkind en zijn ouders.
- Info over culturele achtergrond.
- Achtergrondinfo over en meer inzicht in de culturele verschillen (5 x).
- Info over verschillen tussen de culturen, om vluchtelingengezinnen beter te begrijpen.
- Contact naar ouders en hun belevingen.
- Achtergrondinformatie betreffende cultuur.
- De culturele verschillen en adviezen hoe hier mee om te gaan in de praktijk, heel waardevol!
- Rekening houden met reacties van vluchtelingkinderen in de klas als ik een gastles geef/ waar liggen de verschillen maar ook de overeenkomsten/open vragen stellen geen aannames.
- Het onderdeel over intercultureel werken.
- Verhaal van Sunay.
- De mooie aanvullingen van Sunay vanuit cultuur.
- Bewustzijn van verschillende culturen en beleving over en weer.
- Hoe vluchtelingen te benaderen in gesprek.
- Uitleg cultuur.
- Veel tips/adviezen qua omgang-basishouding andere culturen.
- Op een juiste manier open staan voor elkaars cultuur maar ook je grenzen aangeven.
- Communicatie met ouders.
- Bespreking school/kind situatie.
- Hoe om te gaan met ouders (2 x).
- Tips en bewustwording van tijd/gesprekken met ouders etc.
- Dat contact met ouders super belangrijk is voor resultaat.
- Kennis over verschillen in cultuur, insteken op relatie met ouders.

- Contact met ouders onder de aandacht houden.
- Hoe belangrijk is de communicatie!
- Intercultureel werken.
- Actie bedacht om communicatie te verbeteren met buitenlandse ouders.
- Eye-opener, bewuster geworden van de wij-cultuur+ stukje inleven in een andere cultuur.
- Inzicht vergaren m.b.t. Niet -Westerse culturen. Leren kijken naar de achtergrond/rugzak van de kinderen.
- Informatie te horen die nog niet bekend was voornamelijk wat betreft de omgang kind-ouder-school.
- Informatie en uitwisseling achtergrond.
- Meer begrip krijgen voor het verschil en dat daardoor duidelijker wordt waarom ouders/kind zo doet of reageert.
- Waarden en normen van andere culturen te horen- hoe belangrijk dat voor hen is.
- Opfrisser. Tips gesprek. Aansluiten. Achteroverleunen: laat maar vertellen.

Antwoorden op vraag 8: Heb je nog andere opmerkingen/vragen?

Meer informatie over /tijd gewenst voor:

- Meer bijeenkomsten welkom!
- Zou meer info/verdieping dit jaar fijn vinden+rol vluchtelingenwerk+wettelijk kader, bv wat is school verplicht, mag deze bv kinderen onderwijs 'onthouden' ivm drukte voor de zomervakantie
- Details voor kinderopvang: zie nu steeds meer dat bij ons ook voorkomt daar nog wat meer diepgang in.
- Nog wel handvatten willen krijgen voorin de klas. Apps voor op iPad als voorbeeld.
- Meer tijd voor discussie en casus uitwisselen.
- Meer delen met elkaar.

Verbeterpunten

- Deel 1 en 2 had bv van tevoren gestuurd kunnen worden.
- Jammer dat er niet meer tijd was voor uitwisseling van situaties.
- Jammer dat we niet genoeg tijd hadden en dat het daardoor een beetje is 'afgeraffeld'. Verder heel interessant onderwerp!
- Goede informatie, helaas niets nieuws. Wel goed om alles op een rijtje te hebben.
- Meer duidelijkheid (vanuit gemeente of vluchtelingenwerk) wat er mogelijk is- bv toeklijstje telefoonnummers van contactpersoon (COA of Vluchtelingenwerk).
- Bij informatie traumaklachten in de klas mis ik info over traumasensitief lesgeven. Leerkrachten moeten niet op de stoel van de therapeut gaan of willen zitten. In enkele gevallen is therapie nodig, maar met traumasensitief handelen kan het kind goede ervaringen opdoen en zo langzaamaan het trauma 'vervangen'> visie Martine Delfos!
- Het was wel lang luisteren. Aan het einde van de dag kost het dan wat moeite om de concentratie erbij te houden. Wel superinteressant en goed!
- Nu zijn we erg gericht op het cognitieve aspect. Ik vind dat de kinderen ook iets met muziek moeten doen...kinderen kunnen zich dan even laten gaan. Emoties verwerken door muziek, denk aan War Child.
- Veel informatie ging over kinderen ouder dan onze doelgroep (pedagogisch medewerker kinderopvang).
- Meer over kinderopvang met name contact met ouders.
- Volgende keer graag iets meer over de kinderopvang! Tips & tricks.
- Graag ook een keer voor kinderopvang.
- Meer informatie en handvatten over het traject wat vluchtelingen doorlopen, hulp hierbij, betrokkenen en wat leidsters voor 2-4 jarigen meer kunnen doen.
- Misschien ook wat meer gericht op kinderopvang.

- Misschien ervaringsdeskundige mee.

Vragen:

- Hoe is jullie contact met het CJG, consultatiebureau en de info met kinderen met een rugzak, met name peuters?
- Waar haal ik de tijd vandaan om ook voor deze groep extra hele zinnige huisbezoeken te brengen?
- Kan elke school direct hulp krijgen van medewerker van GGD NOG, of moet dat via onze GGD contactpersoon? (geen naam achtergelaten)
- Is er informatie in meerdere talen m.b.t. kinderopvang, scholen, CJG (basisinfo)?

Opmerkingen over inzet van tolken

- Vergoeding voor inschakelen tolk zou makkelijker moeten voor scholen.
- Communicatie ouders, zou fijn zijn als dit vanaf begin goed opgepakt wordt (tolk mee!).
- Communicatie/tolk grootste probleem bij contacten met ouders.
- Juist in de praktijk blijkt het noodzakelijk dat er snel en zonder veel kosten hulp beschikbaar is voor ieder kind. Zeker een tolk en niet alleen bij meer dan 10 ll.
- Alles valt of staat met de intake. Tolk moet er dan 'gewoon' bij kunnen zijn.

Tevreden

- Ga zo door. Vanwege mijn opleiding wist ik al veel, misschien dat ik daarom meer wil weten.
- Bedankt (6 x).
- Bedankt. Tijd vloog voorbij. Was informatief.
- Het meeste komt al uit mijn hart om met deze kinderen om te gaan. Vertrouwen, liefde en observeren!
- Goed. Alle presentaties met enthousiasme gebracht.
- Fijn dat er door de trainers vanuit eigen ervaringen verteld wordt.
- Enthousiast team dat de presentatie deed.
- Fijn dat we contactgegevens hebben!
- Leuke middag.
- Voor mij als jeugdarts was info bekend, daarom wel mooi overzicht en fantastische sprekers.
- Top. Info /bijscholing tussen CJG en GGD. Verbinding en korte lijnen!
- Ga zo door! Leg contact met scholen. Zorg voor netwerk.
- Leerzame middag!
- De toezegging om na de zomer verder te gaan met de kinderopvang (visitekaartjes Sunay zijn uitgedeeld).
- Voor herhaling vatbaar.
- Zinvolle bijeenkomst.
- Veel informatie waar ik wat aan had.

